

Ю.М. Тютюнник, к.е.н.,
професор кафедри економічної теорії та економічних досліджень,
С.В. Тютюнник, к.е.н.,
доцент кафедри організації обліку та аудиту,
Полтавська державна аграрна академія

АНАЛІЗ ФАКТОРІВ ФОРМУВАННЯ ПОКАЗНИКІВ ФІНАНСОВИХ РЕЗУЛЬТАТІВ СУБ'ЄКТІВ МАЛОГО ПІДПРИЄМНИЦТВА

Необхідність забезпечення стійкого фінансово-економічного стану підприємств малого бізнесу вимагають створення зрозумілих методик аналітичних оцінок, практична реалізація яких створить умови для прийняття ефективних і своєчасних управлінських рішень. У Полтавській області в 2013 р. частка малих підприємств у загальній кількості підприємств становила 94,0 %, загальній кількості зайнятих працівників – 23,4 %, загальному обсязі реалізації продукції (товарів, послуг) – 14,7 %. У галузях сільського, лісового та рибного господарства аналогічні структурні показники становили відповідно 91,6; 21,9 і 18,2 % [3, с. 198-204].

Відповідно до П(С)БО 25 суб'єкти малого підприємництва складають Фінансовий звіт (Спрощений фінансовий звіт), що включає Баланс (форми № 1-м або 1-мс) і Звіт про фінансові результати (форми № 2-м або 2-мс) [2]. Незважаючи на скорочений перелік статей цих форм, їх аналітичні можливості щодо розроблення методик оцінювання фінансового стану малих підприємств досить широкі. Актуальність вирішення цих питань посилюється в умовах переходу суб'єктів малого підприємництва з 2014 р. на складання фінансових звітів з урахуванням вимог НП(С)БО 1 [1].

Призначення форми № 2-м «Звіт про фінансові результати» полягає передусім у визначенні чистого прибутку (збитку) звітного періоду (табл. 1).

Таблиця 1

Формування показників фінансових результатів суб'єкта малого підприємництва

№ з/п	Показник	Рядок форми № 2-м	Умовне позначення
1.	Чистий дохід від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг)	2000	ЧД
2.	Собівартість реалізованої продукції (товарів, робіт, послуг)	2050	С
3.	Валовий: прибуток (збиток)	п.1–п.2	ВП
4.	Інші операційні доходи	2120	ІОД
5.	Інші операційні витрати	2180	ІОВ
6.	Операційний дохід	п.1+п.4	ОД
7.	Операційні витрати	п.2+п.5	ОВ
8.	Фінансовий результат від операційної діяльності: прибуток (збиток)	п.6–п.7	ФРОД
9.	Інші доходи	2240	ІД
10.	Інші витрати	2270	ІВ
11.	Фінансовий результат від інших видів діяльності: прибуток (збиток)	п.9–п.10	ФРІД
12.	Фінансовий результат до оподаткування	2290	ФРДО
13.	Податок на прибуток	2300	ПП
14.	Чистий прибуток (збиток)	2350	ЧП

У табл. 1 показники 1-3 характеризують основну операційну діяльність, 4-5 – іншу операційну діяльність, 1-8 – операційну діяльність, 9-11 – інші види діяльності (фінансову та інвестиційну), 1-12 – господарську діяльність до оподаткування, 13-14 – господарську діяльність після оподаткування.

Отже, алгоритм розрахунку чистого фінансового результату суб'єкта малого підприємства включає таку послідовність:

- 1) визначення валового прибутку (збитку);
- 2) розрахунок фінансового результату (прибутку або збитку) від операційної діяльності;
- 3) визначення фінансового результату (прибутку або збитку) до оподаткування;
- 4) розрахунок чистого прибутку (збитку) звітного періоду.

У процесі аналізу оцінюються рівень і динаміка показників фінансових результатів; порівнюються темпи зростання прибутку в розрізі окремих складових, встановлюється їхній вплив на загальну зміну суми прибутку (горизонтальний аналіз); досліджується структура прибутку (вертикальний аналіз) тощо.

В аналізі структури фінансових результатів доцільно розраховувати такі показники – частка (у відсотках):

- валового прибутку в чистому доході від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг);
- валового прибутку в прибутку від операційної діяльності;
- валового прибутку в прибутку до оподаткування;
- прибутку від операційної діяльності в прибутку до оподаткування;
- чистого прибутку в чистому доході від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг);
- чистого прибутку в прибутку до оподаткування та ін.

Для визначення впливу різноманітних чинників на зміну результативних показників в економічному аналізі використовуються методики факторного аналізу, зокрема шляхом моделювання детермінованих факторних систем. При цьому можуть будуватися адитивні, мультиплікативні, кратні або змішані (комбіновані) факторні моделі.

Фактори формування показників фінансових результатів суб'єктів малого підприємства пропонується аналізувати за інформацією табл. 1 із використанням адитивних факторних моделей.

1. Модель факторного аналізу валового прибутку (збитку):

$$\text{ВП} = \text{ЧД} - \text{С}. \quad (1)$$

2. Моделі факторного аналізу фінансового результату (прибутку, збитку) від операційної діяльності:

- перший варіант:

$$\text{ФРОД} = \text{ВП} + \text{ІОД} - \text{ІОВ}; \quad (2)$$

- другий варіант:

$$\text{ФРОД} = \text{ОД} - \text{ОВ} = \text{ЧД} + \text{ІОД} - \text{С} - \text{ІОВ}. \quad (3)$$

3. Модель факторного аналізу фінансового результату до оподаткування:

$$\text{ФРДО} = \text{ФРОД} + \text{ФРІД} = (\text{ОД} - \text{ОВ}) + (\text{ІД} - \text{ІВ}). \quad (4)$$

4. Моделі факторного аналізу чистого прибутку (збитку):

- перший варіант:

$$\text{ЧП} = \text{ФРДО} - \text{ПП}; \quad (5)$$

- другий варіант:

$$\text{ЧП} = \text{ФРОД} + \text{ФРІД} - \text{ПП} = (\text{ОД} - \text{ОВ}) + (\text{ІД} - \text{ІВ}) - \text{ПП}. \quad (6)$$

Абсолютна зміна факторних показників (табл. 1) водночас є результатом їх впливу на зміну результативного показника фінансових результатів з урахуванням характеру впливу відповідного фактора. Наприклад, для моделі (1) зі збільшенням чистого до-

ходу від реалізації продукції (у формулі зі знаком «плюс») зростає валовий прибуток, натомість збільшення собівартості реалізованої продукції (у формулі зі знаком «мінус») зменшує валовий прибуток.

Факторами зростання прибутку (для збиткових підприємств – зменшення збитку) від операційної діяльності є:

а) для моделі (2):

- збільшення валового прибутку та інших операційних доходів (прямий вплив);
- зменшення інших операційних витрат (зворотній вплив);

б) для моделі (3):

- збільшення операційного доходу, у тому числі чистого доходу від реалізації продукції та інших операційних доходів (прямий вплив);
- зменшення операційних витрат, у тому числі собівартості реалізованої продукції та інших операційних витрат (зворотній вплив).

Факторами зростання фінансового результату до оподаткування (модель 4) є:

- збільшення фінансового результату від операційної діяльності, у тому числі збільшення операційного доходу (прямий вплив) і зменшення операційних витрат (зворотній вплив);
- збільшення фінансового результату від інших видів діяльності, у тому числі збільшення інших доходів (прямий вплив) і зменшення інших витрат (зворотній вплив).

Факторами зростання чистого прибутку (для збиткових підприємств – зменшення чистого збитку) є:

а) для моделі (5):

- збільшення фінансового результату до оподаткування (прямий вплив);
- зменшення податку на прибуток (зворотній вплив);

б) для моделі (6):

- збільшення фінансового результату від операційної діяльності, у тому числі збільшення операційного доходу (прямий вплив) і зменшення операційних витрат (зворотній вплив);
- збільшення фінансового результату від інших видів діяльності, у тому числі збільшення інших доходів (прямий вплив) і зменшення інших витрат (зворотній вплив);
- зменшення податку на прибуток (зворотній вплив).

Отже, результати аналізу факторів формування показників форми № 2-м (мс) «Звіт про фінансові результати» Фінансового звіту (Спрощеного фінансового звіту) суб'єкта малого підприємництва дають змогу оцінити прибутковість різних видів діяльності, становлять необхідну інформаційну базу для розроблення товарної політики, пошуку резервів зниження собівартості продукції та в цілому коригування ринкової стратегії підприємства.

Список використаних джерел:

1. Національне положення (стандарт) бухгалтерського обліку 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності» / Затверджено наказом Міністерства фінансів України № 73 від 07.02.2013 р., із змінами [Електронний ресурс] / Режим доступу : <http://www.minfin.gov.ua>.
2. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 25 «Фінансовий звіт суб'єкта малого підприємництва» / Затверджено наказом Міністерства фінансів України № 39 від 25.02.2000 р. (у редакції наказу Міністерства фінансів України № 25 від 24.01.2011 р.) [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon4.rada.gov.ua>.
3. Статистичний щорічник Полтавської області за 2013 рік / Головне управління статистики у Полтавській області. – Полтава, 2014. – 386 с.